

Streszczenie

Mielec posiada starą metrykę powstania. Być może założono go jeszcze w 2. poł. XII w., a pierwsza wzmianka źródłowa o nim pochodzi z roku 1224. W 1470 r. uzyskał prawa miejskie.

Miasto i jego mieszkańcy opisywani byli w licznych publikacjach. Tylko niewielka część z nich wykorzystwała prasę jako materiał źródłowy do badań, choć zawiera ona niezliczoną ilość artykułów na temat Mielca. Udowodnienie tej tezy wiązało się z podjęciem tematu pracy. W związku z tym przeprowadzono obszerne badania naukowe. Wybrano dla nich lata 1867-1914, a więc okres autonomii Galicji. W dziejach Mielca miał on zasadnicze znaczenie, gdyż procesy zachodzące wówczas w mieście stworzyły podstawy pod jego przyszły szybki rozwój. Wstępna analiza źródeł wykazała ogromne bogactwo materiału, co zmusiło do wytypowania do badań określonych czasopism, gdyż niemożliwe było przebadanie wszystkich tytułów prasowych. Zwrócono uwagę na dwa główne dzienniki Galicji – ukazujący się od roku 1848 krakowski „Czas” oraz wydawaną od 1811 r. „Gazetę Lwowską”.

W związku z powyższymi wyborami postawiono szereg pytań badawczych, dotyczących historii miejscowości, na które odpowiedzi miały dać wspomniane tytuły prasowe. Sprowadzały się one do kilku zasadniczych – jak dużą liczbę wiadomości historycznych o Mielcu i jego mieszkańcach zawiera analizowana prasa? Czy będą one informowały o znanych już wydarzeniach, czy może je uzupełnią, wreszcie, czy znajdą się wśród nich nowe, nieznane zagadnienia? Czy będą stanowić uzupełnienie faktów uzyskanych z materiałów źródłowych spoczywających w archiwach i bibliotekach, czy będą ukazywać nowe tematy? Wspomniana problematyka dała odpowiedź na pytanie czy krakowski „Czas” i „Gazeta Lwowska” w okresie autonomii Galicji są dobrymi źródłami do opisanego życia Mielca i jego mieszkańców.

Przeoglądanie wybranych tytułów prasowych było żmudną i czasochłonną pracą. Badaniom poddanych zostało po 48 roczników każdego dziennika, łącznie około 29 tys. numerów gazet, zawierających między 174 a 232 tys. stron. Analiza krakowskiego „Czasu” i „Gazety Lwowskiej” przyniosła bardzo obszerną bibliografię zawierającą kilka tys. opisów bibliograficznych dotyczących Mielca i jego mieszkańców. Nie wszystkie zostały jednak wykorzystane w prezentowanej pracy. Informacje drobne, niewnoszące istotnej wiedzy do rozprawy, zostały pominięte. Wyselekcjonowana grupa posłużyła do opracowania założonego tematu.

Praca została podzielona na pięć rozdziałów. W rozdziale pierwszym – *Miasto, infrastruktura, instytucje i służby publiczne* – przedstawiono ogólny wygląd miasta, ponadto zwrócono uwagę na demografię miejscowości. Omówiono kolej. Zaprezentowano również dobra mieleckie i ich właścicieli. Ukazano ponadto instytucje mające siedzibę w Mielcu (Sąd Powiatowy, Ochotniczą Straż Pożarną i pocztę), a także zawody, częściowo powiązane z wymienionymi instytucjami (sędziowie, adwokaci, notariusze i poczmistrzowie) oraz inne – wykonywane w mieście (lekarze, aptekarze, inne zawody medyczne). Rozdział drugi nosi tytuł: *Władze i życie polityczne*. Zaprezentowano w nim władze miejskie oraz Starostwo Powiatowe i mielecką Radę Powiatową wraz z Wydziałem Powiatowym. Ważnym fragmentem tego rozdziału okazali się także posłowie do Sejmu Krajowego we Lwowie i do Rady Państwa w Wiedniu. Ich działalności politycznej poświęcono spory fragment tej części pracy. Kolejny rozdział ukazuje życie gospodarcze Mielca. W poszczególnych podrozdziałach omówiono: rzemiosło i handel, rolnictwo oraz przemysł. Najrozleglejszy z nich poświęcono instytucjom finansowym i kredytowym funkcjonującym w mieście. Rozdział czwarty zatytułowany: *Szkolnictwo, oświata i życie religijne* poświęcono wspomnianym w tytule zagadnieniom. Omówiono szkoły ludowe, inne placówki oświatowe i jedyną szkołę średnią w Mielcu – gimnazjum. Uwagę poświęcono również mieleckiej bursie gimnazjalnej. Istotną część rozdziału stanowi oświata realizowana w mieście. W jednym z podrozdziałów przedstawiono także parafię katolicką, kapłanów mieleckich, omówiono świątynię parafialną, ponadto duszpasterstwo i funkcjonujące stowarzyszenia religijne. Ostatni rozdział poświęcono życiu codziennemu. Stanowi on najbardziej różnorodną część pracy. Omówiono tutaj różne uroczystości i rocznice, koncerty, spektakle teatralne i bale miejskie, ponadto podróże mielczan do Krakowa i Lwowa, a nawet klęski żywiołowe dotyczące mieszczan mieleckich i przestępstwa dokonywane przez mieszkańców miasta bądź przybyszów z zewnątrz. Interesującymi tematami okazały się także małżeństwa i zgony mielczan.

Mielec, 20.06.2023 r.

Halpaś Krzysztof